

İDİL REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

DİL VE KONUŞMA BOZUKLUĞU

Dil ve konuşma bozuklukları, kişinin konuşulanları anlama ve kendini ifade etme becerilerinden birinde ya da her ikisinde görülen sorunları ifade eder. Dil ve konuşma günlük hayatta sık karıştırılan iki farklı kavramdır. Dil ve konuşmayla ilgili bozukluklar da birbirinden farklıdır. Bir kişinin diğer kişileri anlamakta ve düşüncelerini anlaşılır, yapıcı düzgün kurulmuş cümlelerle paylaşmakta zorluk yaşaması dil bozukluğuna işaret etmektedir. Bir kişinin sesleri net anlaşılır şekilde telaffuz edememesi, artikülasyonda sorun yaşaması, ses düzeyinde sıkıntısı olması veya kekemelik gibi konuşmasını akıcı olmayan bir hale getiren faktörler bulunması, konuşma bozukluğu ihtimalini akla getirmektedir.

Konuşma bozukluğu gelişimsel olabildiği gibi ses tellerindeki hastalıklardan da kaynaklanabilmektedir. Konuşma ve dil bozukluğu birbirinden ayırt edilmelidir. Konuşma bozukluğu olarak tanımladığımız durum seslerin doğru ve düzgün söyleyişinin yapılamaması, konuşmanın akıcılığının olmaması, kelimelerin doğru telaffuz edilememesi durumudur. Konuşma bozukluğu konuşmanın tizliğinde, akışında, ritminde ve seslerin çıkarılışındaki meydana gelen bozukluk olarak tanımlanabilmektedir. Bu durum konuşma bozukluğu olan bireylerin psikolojilerini olumsuz etkileyebilmektedir.

Dil ve konuşma terimlerinin birbiri yerine kullanılma eğilimi olsa da bu iki terim birbirinden oldukça farklıdır. Dil, insanların duygu ve düşüncelerini paylaşmak amacıyla kullandığı ortak kurallar sistemidir. 'Dil' dendiğinde akla yalnızca sözel dil (konuşma) gelmemelidir; yazı ve işaret kullanımı da dildir. Konuşma ise duygu ve düşüncelerimizi içeren zihinsel temsillerimizin belirli kurallar çerçevesinde gerekli organlar yardımıyla fiziksel olarak üretildiği sistemdir. Bir çocuk duygu ve düşüncelerini aktarmak için gerekli dil bilgisine sahip olabilir fakat konuşma organları (dil, dudak vb.) işlevini gerektiği şekilde yerine getiremediğinde çocuk konuşamayabilir. Diğer yandan, başka bir çocuk konuşma organları işlevini kusursuz yerine getirdiği hâlde dil gelişimindeki aksaklıklar nedeniyle konuşamayabilir ya da her ikisi de aynı anda görülebilir [1]. Bu durum Dil ve Konuşma Bozuklukları olarak adlandırılmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nin 2011 tarihli verilerine göre Türkiye toplam nüfusunun %6,9'u engelli iken, toplam nüfusun %0,7'sini konuşma engelli bireyler oluşturmaktadır [2]. Dil ve konuşma bozuklukları nedenlerine, zamanlarına ya da ortaya koydukları semptomlarına göre sınıflandırılmaktadır

Konuşma Bozukluğu Belirtileri

- Konuşurken güçlük çekilmesi
- Konuşmanın kolayca anlaşılabilmesi
- Sesin şiddetinin ayarlanamaması ve özellikle kısık sesle konuşulması
- Tekdüze bir konuşma stili kullanılması
- Karşısındaki bireyi rahatsız edecek ölçüde sesli üretilmesi
- Cümle kurmada güçlük çekilmesi
- Kelime haznesinin dar olması
- Ses veya hecelerin yutarak konuşulması
- Anlaşılacak ölçüde hızlı konuşulması
- İşaretlerle iletişim kurmaya çalışılması
- Sözcüklerin ağızda gevelenmesi

Dil Konuşma Bozukluğunun Nedenleri

Dil konuşma bozukluğunda temel neden bilinmemekle birlikte zemin hazırlayan etkenler şu şekilde:

Konuşma bozukluğunda en başta yer alan sebep işitme ile ilgili yaşanan sorunlardır. İşitme kaybının yanı sıra nörolojik sorunlar (beyin hasarı, zeka geriliği gibi), dudak ve dil yapısı gibi sorunların da (dil bağının olmaması, yarık dudak, ya da yarık damak gibi) eşlik ettiği bilinmektedir.

Dil ile ilgili alanlarda ise düşük doğum ağırlığı, erken doğum, anne karnın da yetersiz beslenme, toksik maddelere maruz kalma, fetal alkol sendromundan bahsedilmektedir. Dil ile ilgili yaşanan sorunlarda genetik etkenlerin varlığı da bilinen bir başka sebeptir.

Konuşma Bozukluğunun Türleri

1. Akıcılık Bozuklukları

Akıcı bir konuşma için belirli bir zamanda, belirli bir miktar sesi, herhangi bir olağan dışı çaba olmadan üretmek ve bu üretim esnasında uygun olmayan duraksamaların olmaması gerekmektedir. Akıcılık bozuklukları, kekemelik ve hızlı-bozuk konuşma (takifemi) olarak ikiye ayrılmaktadır.

Konuşma sırasında konuşmanın akışını etkileyen ses ve sözcüklerin yinelenmesi, tıkanma, duraklama, heceleri uzatarak konuşma gibi nedenlerden dolayı konuşmanın akıcılığının engellenmesi olarak tanımlanabilmektedir.

Kekemelik, konuşma içinde ses/hece tekrarları, uzatmaları ve/veya bloklarının görüldüğü bir akıcılık bozukluğudur. Hızlı-bozuk konuşma da kekemelik gibi bir akıcılık bozukluğudur ancak kekemelikten farklıdır. Hızlı-bozuk konuşanların konuşmaları aşırı ölçüde hızlı, düzensiz, sıklıkla konuşma ile ilgili sözcük veya ifadeleri içermektedir. Hızlı-bozuk konuşma ve kekemelik bir arada görülebilir.

Nedenler

Akıcılık bozukluklarının nedeni tam olarak netleşmese de ortaya çıkmasında, artmasında, azalmasında, devam etmesinde ya da kendiliğinden geçmesinde genetik, motor, bilişsel, dilsel, psikolojik ve sosyal etmenlerin rol oynadığı bilinmektedir

Özellikler

Kekemelikte konuşma akıcılığını bozan tekrarlar, uzatmalar ve bloklar birincil davranışlar olarak adlandırılır. Tekrar; seslerin, hecelerin, tek heceli sözcüklerin ikiden fazla tekrar edilmesidir (Örneğin, ka ka kapı). Uzatma; ünlü ve ünsüz seslerin uzatılarak söylenmesidir (Ör: sssssarı). Blok, tekrar ve uzatmadan sonra oluşur, tekrar ve uzatmaya göre daha fazla eforludur. Blok; ses tellerinin ve konuşma organlarının (dil, dudak, diş vb.) bir süreliğine durdurulmasıdır. Çocukların kekemeliklerine/takılmalarına dair farkındalıkları geliştikten sonra kekelememek için gösterdikleri davranışlara ikincil davranışlar denmektedir. Takılmalardan kurtulmak amacıyla takılma başladıktan sonra sözcüğü söyleyebilmek için yapılan ayağı yere vurma, göz kırpmaya, başı öne atma vb. ya da takılacağını öngördüğünde takılacağı sesi ve sözcüğü kullanmamak için uuuu, eee, yani, şey vb. sözcükler kullanma, bekleme, sözcüğün eş anlamlısını kullanma ikincil davranışlara verilebilecek örneklerdir

Eğitim Öğretim ve Tedavi Süreçleri

Akıcılık bozukluklarının müdahalesinde, mevcut akıcısızlığın tamamen ortadan kaldırılmasından daha çok akıcı konuşmayı olumsuz etkileyen değişkenlerin kontrol altına alınması hedeflenmektedir.

Kekemelik müdahalesinde öncelikle çocuğun akıcısızlığının normal mi yoksa kekemelik tipi akıcısızlık mı olduğuna karar verilmelidir. Özellikle 2 yaş sonrası dil becerilerinin gelişmesiyle uzayan ifadeler, karmaşıklaşan düşüncelerin ifa de edilme çabası çocuğun akıcı bir şekilde konuşmasını olumsuz etkileyebilir. Kekemelik tipi akıcısızlıklarda çocuk 3'ten fazla takılır ve daha eforlu bir konuşma performansı ortaya koyar. Çocuğun akıcısızlığı normal ise müdahale edilmez, aile bilgilendirilir. Çocuğun akıcısızlığı kekemelik tipi ise müdahale yönteminin doğrudan mı, dolaylı mı yoksa hem dolaylı hem doğrudan mı olacağına karar verilir. Dolaylı müdahale yöntemlerinde doğrudan çocuğa müdahale edilmez. Kekeme liğin artmasında ya da azalmasında etkili olan psikolojik ve çevresel etmenler hakkında ebeveynler bilgilendirilir. Çocuğun kekemeliğinin azalması için daha akıcılık dostu bir çevre düzenlemesi yapılır. Doğrudan müdahale yöntemlerinde çocuk ile çalışılır. Çocuğun konuşmasındaki akıcısızlığı kontrol edebilmesi için çeşitli yöntemler ve teknikler öğretilir. Doğrudan müdahalelerde en çok kullanılan iki yöntem; akıcılığın şekillendirilmesi (fluency shaping) ve kekemeliğin biçimlen dirilmesidir (stuttering modification). Özellikle çocuğun kekemeliğine eşlik eden başka bir dil ve konuşma sorunu var ise hem dolaylı hem doğrudan müdahale yöntemleri birlikte kullanılır.

Öneriler

1. Zaman baskısını ortadan kaldırılmalı. Hızlı konuşulmamalı.
2. Çık uçlu ve fazla soru sorulmamalıdır.
3. Sıra alınarak konuşulmalıdır.
4. Kullanılan dil, konuşma içeriği sadeleştirilmelidir.
5. Aşağıdaki gibi tavsiyelerde bulunulmamalıdır.
  - Yavaşla,
  - Rahat ol,
  - Konuşmadan önce düşün,
  - Derin nefes al,
  - Dur ve tekrar söyle.
6. Ebeveynler kaygılarını, endişelerini belli etmemelidir.
7. Çocuğun nasıl söylediğine değil, ne söylediğine, ne atlattığına odaklanılmalıdır. Onunla her türlü ilgilendiğimiz hissettirilmelidir.
8. Ebeveynler çocukları kaygılandığında, takılmalarına yönelik farkındalığı oluştuğunda, konuşamadığı için sinirlendiğinde onu sakinleştirmelidir.

2.Dil Bozuklukları

Bir çocuğun başkalarının söylediklerini anlamakta (alıcı dil) veya duygularını, düşüncelerini yeterli düzeyde sözel olarak aktarmakta (ifade edici dil) yaşadığı güçlük dil bozukluğu olarak adlandırılmaktadır.

Nedenler

Bilinen belirli bir nedenden kaynaklanmayan gelişimsel dil bozukluğu (özgül dil bozukluğu) olabileceği gibi; zihinsel güçlükler, nörolojik problemler ve işitme engeli gibi belirli bir nedene bağlı olarak gelişen dil bozuklukları da bulunmaktadır. Bu bölümde belirli bir nedenden kaynaklanmayan gelişimsel dil bozukluğu (GDB)'ele alınacaktır.

Özellikler

GDB olan çocukların söz öncesi dönemde (0-12 ay) tipik gelişim gösteren akranlarına göre dili anlamada, verilen komutları yerine getirmede daha fazla zorlandıkları, daha az jest kullandıkları bilinmektedir. GDB olan çocuklar, 2 yaşında 50'den az anlamlı sözcük bilgisine sahiptir, konuşma sırasında ikili birleşimleri (Örneğin anne gel, mama ver) yapamazlar. GDB bulunan çocuklar üç yaşına geldiklerinde 3-5 sözcüklü cümle kuramazlar, sözcüklere uygun yapım ve çekim eklerini ekleyemezler. Dört yaşına geldiklerinde 'neden, nasıl, niçin' sorularına basit cevap veremez, dinledikleri kısa bir öyküyü anlatamaz, karmaşık komutları yerine getiremezler. Dil becerilerindeki bu özelliklere ek olarak mevcut durum GDB bulunan çocukların sosyal becerilerini de etkilemektedir. Bu çocukların akranlarından daha çok öğretmenleri ile iletişim kurdukları; oyunları takip etmede, katılım sağlamada zorlandıkları gözlenmektedir.

Öneriler

Dil bozukluğu olan ebeveynlerin çocuklarını konuşmaya zorlamaları sıklıkla gözlenen bir tutumdur. Ebeveynlerin talepleri çocuğun kapasitesinin üstündedir. Bu durumda çocuğun kaygı düzeyi artar, ya öfkelenip saldırgan bir tutum sergiler ya da üzülüp çekingen bir tutum sergiler. Bu nedenle çocuklar konuşmaya zorlanmamalıdır. Yapılan araştırmalar çocuklarında herhangi bir dil problemi bulunan ebeveynlerin, çocuklarında herhangi bir dil problemi bulunmayan ebeveynlere göre çocuklarıyla daha az konuştuğunu göstermektedir. Bu nedenle;

- Çocuğunuzla sürekli çocuğunuzun dil düzeyine uygun konuşun.
- Çıkardığı seslere tepki vermeyi ihmal etmeyin.
- En erken dönemlerden itibaren onunla oyun oynayın.
- Onun istediği oyunu oynayın ve ısrarcı olmayın.
- İletişim kurduğu zaman ona yönelin ve sorduğunuz bir soruya cevap ver mesai için gerekiyorsa 5- 10 saniye kadar bekleyin.
- Gün içinde kendi yaptığı şeyleri, hissettiklerini, tecrübe ettiklerini ona anlatın.
- Ona hikâyeler okuyun ve size geri anlatmasını teşvik edin.
- Sözlerini genişletin, örneğin "araba" için "aba" derse "evet bu bir araba" şeklinde cevap verin.
- Gramer hatalarını eleştirmeyin, yalnızca doğru model olun.

3.Konuşma Sesi Bozuklukları

Konuşma Sesi Bozuklukları (KSB), konuşma seslerini üretmede, algılamada ve/ veya dili kurallarına uygun bir şekilde kullanmada yaşanan güçlükler sonucu konuşma anlaşılabilirliğinin etkilenmesidir. KSB, nedenlerine ve sahip olunan özelliklere göre sınıflandırılmaktadır. Bu kitapçıkta KSB'nin alt başlıkları olan artikülasyon bozukluğu, fonolojik bozukluk ve çocukluk çağı konuşma apraksisi ele alınacaktır. Artikülasyon bozukluğu, konuşma seslerinin çıkartılış yeri, biçimi, hızı, zamanlaması ve basıncının hatalı üretiminden kaynaklı bir KSB'dir. Fonolojik bozukluk, seslerin dil içindeki dağılımını belirleyen kuralları edinememeden kaynaklı bir KSB'dir.

Çocukluk çağı konuşma apraksisi (ÇÇKA), konuşma organlarının (dil, dudak, damak vb.) kas yapısında herhangi bir sorun olmamasına rağmen konuşma organlarının konuşma üretimi için gereken sıralı hareketlerin motor planlanmasının ve programlanmasının yapılamamasından kaynaklı gelişimsel bir KSB'dir.

Artikülasyon Bozukluğu

Dil bozukluğu olan ebeveynlerin çocuklarını konuşmaya zorlamaları sıklıkla gözlenen bir tutumdur. Ebeveynlerin talepleri çocuğun kapasitesinin üstündedir. Bu durumda çocuğun kaygı düzeyi artar, ya öfkelenip saldırgan bir tutum sergiler ya da üzülüp çekingen bir tutum sergiler. Bu nedenle çocuklar konuşmaya zorlanmamalıdır. Yapılan araştırmalar çocuklarında herhangi bir dil problemi bulunan ebeveynlerin, çocuklarında herhangi bir dil problemi bulunmayan ebeveynlere göre çocuklarıyla daha az konuştuğunu göstermektedir. Bu nedenle;

Nedenler

Nedeni belli olmayan işlevsel KSB olabileceği gibi; motor/nörolojik, yapısal (dudak damak yarıklığı vb.), duyuşsal/algısal (işitme engeli) gibi belirli bir nedene bağılı bulunabileceği KSB de bulunmaktadır.

Özellikler

Artikülasyon bozukluğu olan çocukların işitsel ayırt etme becerileri fonolojik bozukluğu olan çocuklara göre daha iyidir. Artikülasyon ve fonolojik bozukluğu olan çocuklar ünlü sesleri doğru bir şekilde üretirken ünsüz sesleri hatalı bir şekilde üretir, yetişkin hatalı üretilen ses için model olduğunda çocuk her taklit denemesinde doğru üretime yaklaşır ya da hatalı üretimi sabit kalır ve bu çocukların konuşmasında vurgu ve tonlama normaldir. ÇÇKA bulunan çocuklar hem ünlü hem ünsüz sesleri hatalı bir şekilde üretebilir, yetişkin hatalı üretilen ses için model olduğunda ÇÇKA bulunan çocuk her taklit denemesinde doğru üretimden uzaklaşır, hatalı ürettiği sesleri bazen doğru üretebilir, hatalı üretimleri tutarsızdır ve bu çocukların konuşmasında vurgu ve tonlama bozulur

Öneriler

- Çocuğunuzun hatalı ürettiği sözcüğü doğru bir şekilde ifade ederek ona doğru model olunuz (Örneğin çocuğunuz "moy bayon" dediğinde siz "Evet, mor balon. Mor balon uçuyor." şeklinde tekrarlayın.)
- Çocuğunuzun konuşmasını bölmeyin ya da sürekli olarak düzeltmeyin,
- Çocuğunuzun yaptığı ses hataları hem siz hem çevreniz tarafından alay konusu edilmemeli ya da bu ses hataları sevimli bulunarak pekiştirilmemelidir.

3.Ses Bozukluğu:

Sesin bazı sebeplerden dolayı istenilen şekilde üretilmemesidir. Sesin şiddet perde ve rezonansında meydana gelen bozukluklardır. Ses şiddetinde düşüş, ses kalitesinin bozulması, nefes koordinasyonunun sağlanamaması ses bozukluğu belirtileri arasında yer alır

4.Motor Konuşma Bozuklukları:

Merkezi ve periferik sinir sisteminin hasara uğraması sonucu ortaya çıkan konuşma bozuklukları olarak tanımlanabilmektedir. Dizatri ve apraksi olarak ikiye ayrılır.

5.Yutma Bozuklukları:

Genellikle nörolojik bir sebep sonucu ortaya çıkar ve yutma eyleminin değişik aşamalarında görülen güçlüklerle kendisini gösterir.

6.Afazi (Edinilmiş Dil Bozuklukları):

Nörolojik kaynaklı, çoğu zaman beyindeki bir hasar sonucu meydana gelen dil ve konuşma bozukluklarıdır.

7.Gelişimsel Dil Bozuklukları

Gelişimsel dil bozukluğu; biyomedikal koşullarla açıklanamayan, dili kullanma veya öğrenme alanlarında ortaya çıkan problemlerle karakterize bozukluk olarak tanımlanmaktadır. Doğuştan veya bebeklik/çocukluk çağında ortaya çıkan gelişimsel nitelik taşıır.

Toplum içerisinde geç konuşma olarak bilinen bu durum, çocukların iletişim kurmasında güçlük yaratarak akranlarına yetişememesine neden olabilir.

Bu bozukluğun fark edilmesi oldukça zor bir süreç olabilir. Çocukların erken yaşta birden fazla dil öğrenmesi bu süreçte olumsuz sonuçların oluşturduğu yönde duyular olsa da bilimsel olarak bir gerçekliği yoktur. Tek dil konuşan veya çoklu dil öğrenen çocuklarda bu durum karşılaşılabılır.

Gelişimsel Dil Bozukluğu Nasıl Tanımlanır?

Uzmanlar değerlendirme aşamasında çocuğun yaşına ve değerlendirmeye yol açan tüm kaygılara bağlı olarak tanımlama yapar. Genel olarak yapılan tanımlamalar;

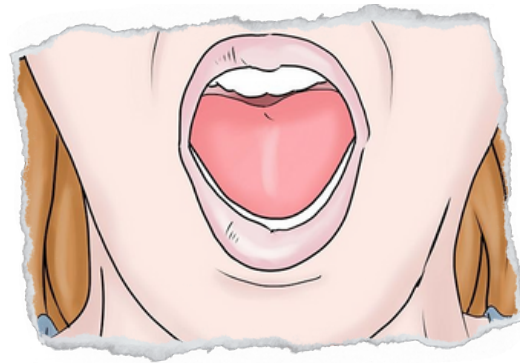
Çocuğun doğal ve doğrudan bağlamda gözlenmesi

- Ebeveyn ve öğretmenlerle yapılan görüşmeler
- Standart olarak hazırlanan dil becerilerinin olduğu testler
- Çocuğun öğrenme becerilerini ve aynı yaştaki akranlarıyla karşılaştırarak yapılan testler

Bu aşamalardan sonra çocuğa konuşan teşhis gelişimsel dil bozukluğu ise buna yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Her çocuğa kendine özgü şekilde terapiler uygulanmaktadır. Çocuğun dil becerilerini aynı yaştaki akranlarıyla karşılaştırılarak sahip olduğu güçlüklerin belirlenmesi ve potansiyel hedeflere yönelik çalışmalar sağlanır.

Erken müdahalede çocukların kelime dağarcıkları güçlenir, dil bilgisi kurallarını öğrenir ve sosyal iletişimlerinde kolaylık sağlar.

Ayrıca okul çağında olan çocuklara yönelik yapılan müdahalelerde de çocukların akademik yönergelerinin takibi, öğretmenin kullandığı cümlelerin anlamlarını kavrayabilme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilebilmesi süreçlerini hedefleyerek yapılan bir çalışmadır.

İşitme Kayıplarında Konuşma Terapisi Nasıl Yapılır?

İşitme kaybı saptanan çocuklar en kısa sürede cihazlandırılmalı ve cihaz ayarlarının ardından hızlıca konuşma terapisine başlanmalıdır. Konuşma terapilerinde öncelikle çocuğa dinleme ve dudak okuma becerileri geliştirilme üzerine çalışılır. Bir sonraki aşamada çocuğun yaş düzeyine göre konuşma seslerinein öğretileri yapılır.

Bu süreçte çocuklar konuşma terapisti ve işitme engeli öğretmenleri tarafından yönlendirilerek çalışılmaktadır. İşitme kaybı yaşayan çocukların eğitimi ilköğretim, ortaokul ve lise düzeyinde eğitimler vermek üzere uzmanlaşmış kişiler tarafından yapılmaktadır

Dil ve Konuşma Güçlüğü Destek Eğitim Programı ile Ne Hedeflenir?

- Sesletim (artikülasyon) ve ses bilgisel farkındalık (fonolojik) becerilerini geliştirmeleri,
- Günlük iletişimde konuşma hızını ve ritmini işlevsel ve akıcı bir şekilde kullanmaları,
- Sesini kalite, perde, şiddet, rezonans, ve/veya süre gibi özellikler yönünde yaşına ve cinsiyetine uygun olarak kullanmaları,
- Alıcı ve ifade edici dil becerilerini geliştirmeleri,
- Okuma-yazma becerilerini geliştirmeleri,
- Günlük iletişimde alternatif ve destekleyici iletişim yöntemlerini kullanmaları hedef

Dil ve Konuşma Terapisi İhtiyacı Ne Zaman Duyulur

Dil ve konuşma bozukluğu ve güçlüklerinde en sık karşılaşılan yaş aralığı çocuklarda görülmektedir. Çocuklarda görülen bu durumu özellikle erken yaşlarda tedavi etmek ileriki yaşlarda sağlıklı sonuçlar alınması açısından oldukça gerekli görülmektedir. Çocuklarda geç yaşta konuşma ,kelimeleri doğru telaffuz edememe, konuşamama, konuşurken ağrı ve acı yaşama gibi durumlarda terapi seanslarına ihtiyaç duyulmaktadır. Terapi seansları sayesinde kolay bir şekilde çocukların konuşma güçlüğünün düzeltilmesinde oldukça etkili olan terapiler belirli seanslar neticesinde düzenlenerek belirli bir tedavi yöntemi içerisinde yapılır. İşitme bozuklukları kronik ses rahatsızlıkları gibi durumlarda ise profesyonel destek almak her zaman oldukça önemlidir. Otizm gibi tanılarda da erken yaşta destek eğitim ve terapilerden faydalanmak sağlıklı sonuçlar alınmasını sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

file:///C:/Users/USER/Desktop/04102341_DYL_VE_KONUJMA_BOZUKLUYU_OLAN_BYREYLER_TR.pdf

<https://mentalice.com.tr/dil-ve-konusma-bozukluklari/>

<https://www.anadolusaglik.org/saglik-rehberi/konusma-bozuklugu>

BİZE ULAŞIN

İDİL RAM Telefon: 04865513323

E-Posta: idilramm@gmail.com

<https://idilram.meb.k12.tr/> Adres: YENİ MAH.

131 SK. NO 1 İDİL / ŞIRNAK

